

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

УДК 747

DOI: 10.15587/2313-8416.2019.164772

РІШЕННЯ ТВОРЧОГО ЗАДУМУ ХУДОЖНЬО-ДЕКОРАТИВНОЇ ФОРМИ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ЗАСТОСОВАНИХ МАТЕРІАЛІВ

© О. Д. Пилипчук, А. П. Полубок

В статті підняте питання про актуальність проблеми рішення творчого задуму композиції художньо-декоративної форми в колористичному просторі інтер'єрного середовища в залежності від застосованих матеріалів. За допомогою зробленого аналізу визначені основні принципи та запропонована структура для вирішення даної проблеми. Результати цього рішення можуть бути так само і інструментом в роботі художника-дизайнера, що дозволить йому з більшим професіоналізмом підійти до рішення поставленого творчого завдання

Ключові слова: творчий задум, художньо-декоративна форма, колористика, матеріал, мистецтво і дизайн, інтер'єрний простір

1. Вступ

Художньо декоративна форма (ХДФ), перебуваючи в інтер'єрному середовищі, не може існувати без впливу цього середовища. При сприйнятті ХДФ в інтер'єрі, основними характерними ознаками є властивості, що складаються з наступних параметрів: ідейний задум, виразність, призначення, функція, образотворчість, доцільність, колористика, фактура матеріалу та ін. Характер твору завжди буде залежним від виду мистецтва – живопису, графіки, різних видів монументально-прикладного мистецтва, рельєфу, скульптури, інсталяції та ін. Художник-дизайнер створює твір мистецтва та предметний простір за допомогою кольору, який складається із різноманітних фарб, які окрім колористичних ознак, володіють фізичними особливостями – структурою, фактурою, текстурою, ступенем твердості та хімічним складом. Потрібно враховувати, що в своїй роботі художник-дизайнер використовує той чи інший матеріал не заради виявлення його властивостей, а в якості вирішення певних художніх завдань. Тобто, творчий, не стандартний підхід – імпровізація, інновації, нетрадиціоналізм, нові методи і технологічні прийоми, допомагають досягти найкращих художніх якостей, а також самотності і оригінальності в роботі.

Відповідно, рішення творчого задуму композиції художньо-декоративної форми в просторі інтер'єрного середовища вимагають обґрунтованого, аргументованого підходу, заснованого на знаннях властивостей і якостей використаного матеріалу. На жаль, сучасна проектна практика не завжди користується обґрунтованими методами, часто працюючи на

засадах емпіричного підходу – де властивості матеріалу твору мистецтва в колористичному просторі інтер'єрного середовища, порівнюються шляхом застосування його в реальних умовах, не враховуючи заздалегідь і не аналізуючи всі умови і можливості для максимального розкриття творчого задуму.

2. Літературний огляд

Проблема матеріалу в колористичному творчому рішенні не нова – всесвітньо відомі закордонні, радянські, вітчизняні вчені і художники-теоретики приділяли величезну увагу цьому питанню. Марк Полліон Вітрувій, Ченіно Ченніно, Леонардо да Вінчі надали ретельний опис технології виготовлення фарб та методів живописного письма, формотворчі і колористичні властивості матеріалу в середовищі, також питання застосування матеріалів в образотворчому мистецтві, та колористичного оздоблення інтер'єру досліджено в працях [1–3]. Проблеми колористики в архітектурному просторі, взаємозв'язку форми висвітлено в працях вчених [4–6]. Питання синтезу монументального мистецтва і просторового середовища, на прикладах робіт найяскравіших художників-монументалістів того часу розглянуто у [7, 8]. Особливу увагу заслуговує стаття нідерландських дослідників [9, 10], стосовно впливу освітлення просторової структури на сприйняття блиску в творах мистецтв в середовищі. Проведений аналіз історичного досвіду виявив, що існує нестаток потрібної літератури і науково-методичного забезпечення в практичному використанні, стосовно вирішення творчого задуму композиції художньо-декоративної форми в колористич-

ному просторі інтер'єрного середовища, в залежності від застосованих матеріалів в сучасному мистецтві, орієнтованого для використання в практичній роботі дизайнерів і художників.

3. Мета і задачі дослідження

Мета дослідження – виявити основні принципи рішення творчого задуму художньо-декоративної форми, в залежності від структурних складових застосованих матеріалів.

Для досягнення мети були поставлені такі задачі:

1. Проаналізувати роль композиції в процесі рішення творчого задуму художньо-декоративної форми і інтер'єрного середовища.

2. Розглянути роль сприйняття художньо-декоративної форми в просторі інтер'єрного середовища в залежності від різновиду мистецтва.

3. Виявити основні засоби гармонізації колориту.

4. Дослідити роль фактури матеріалу в ритмі творчого задуму.

4. Рішення творчого задуму художньо-декоративної форми в залежності від застосованих матеріалів

Результати численних практичних і творчих експериментів, допомогли виявити основні принципи рішення творчого задуму, в залежності від структурних складових застосованих матеріалів. Де процес рішення творчого задуму художньо-декоративної форми в колористичному просторі інтер'єрного середовища визначає основні принципи, а саме:

1. Композиційне рішення художньо-декоративної форми і інтер'єрного середовища, що пов'язане, перш за все, з рішенням художніх і функціональних завдань в досягненні візуального комфорту.

2. Сприйняття художньо-декоративної форми в просторі інтер'єрного середовища, де головну роль вирішують розташування, масштабність і створення відповідного психологічно-емоційного навантаження, за допомогою закономірностей сприйняття колористичних поєднань художньо-декоративної форми в колористичному просторі інтер'єрного середовища (заспокійливий ефект, або збуджуючий, або нейтральний). Вибираючи вид і техніку колористичного виконання художньо-декоративної форми в просторі інтер'єрного середовища потрібно враховувати, що існують кольори, які в певному середовищі викликають різний психологічний ефект. Також проект рішення творчого задуму зазвичай, виконується в іншому масштабі, і в інших матеріалах, ніж в подальшій реалізації, без урахування фактурності самого матеріалу і збільшення масштабу загальної колористики, відповідно загальна насиченість та яскравість простору може змінюватись [1]. Можна погодитись з поглядом О. Б. Новикової: "Матеріал в інтер'єрі слід розглядати як основу організації колірного середовища" [5].

3. Загальна насиченість і гармонізація колориту, при гармонічних поєднаннях різних матеріалів. Колір через матеріал, який є носієм кольору, органічно пов'язаний з інтер'єрним простором і включеним

в нього твором мистецтва, а також приймає участь в їх створенні. Відповідна творчому задуму тональна насиченість, відображає не тільки психо-емоційне сприйняття загальної колористики, але і служить також одним із засобів гармонізації колірного ладу. Невірно взятий тон випадає з цілого, і може викликати дисгармонію [3, 11].

4. Різновид мистецтва у просторі та тематичне вирішення художньо-декоративної форми (*сюжетне, орнаментальне, абстрактне* та ін.) (рис. 1). Використаний матеріал здатен групувати по тематичним ознакам, класифікується за стильовими, виконавчими і технічними характеристиками. Тематичні ознаки поділяються за жанрами – традиційно жанр визначається за зображенням: *сюжетна композиція, історичний, портретний, натюрморт, пейзаж, побутові, сюжетні* та ін.) і *орнаментальна*, композиція створена в інтер'єрному просторі, *колажна* (орнаментально-геометрична та, орнаментально-рослинна, орнаментально-тваринна та ін.). *Абстрактна* – формальна композиція, нефігуративна, в організації візуальної форми спрощена конструктивність елементів [1, 3, 11].

5. Відповідність між матеріалом і художньо-декоративною формою. Матеріал багато в чому визначає форму – художнє вираження істотних фізичних і художньо-декоративних властивостей через пластику і фактуру. Виявлення, або маскування фактури матеріалу за допомогою кольору, тісно пов'язане з тектонікою. Тектоніка матеріалу – художнє вираження істотних фізичних і декоративних властивостей через пластику, фактуру і текстуру. Відповідність між матеріалом і формою – важлива умова загальної тектонічності, естетичності і гармонії [12]. При цьому найважливішу роль відіграє вид використаного матеріалу, його фізичні властивості і технічні можливості, а також спільна робота матеріалу і конструкції [13–15]. Поняття тектоніка застосовується в живописі, графіці, скульптурі, дизайні. Тектонічність в живописі передбачає використання особливостей матеріалу. Наприклад – прозорість, в олійному живописі – не прозорість [9]. У графіці тектонічність – це максимальне використання графічності матеріалу (різноманітність штриха, товщини лінії, фактурності матеріалу, тону, плями та ін.). Тектонічність в мистецтві передбачає використання особливостей матеріалу і його фактури, яка має певну естетичну змістовність, привертає увагу вже своєю самодостатністю, служить засобом образної виразності і знаходиться в залежності від творчого задуму, при цьому фактуру безпосередньо визначає матеріал і техніка роботи художника. Тектонічність скульптури – використання особливостей і властивостей матеріалу в поєднанні з художньою образністю (пластичність глини, фактурність камню, блиск металу та ін.) [10]. При цьому тектонічність в художньо-декоративній формі може бути відсутня, якщо не враховані властивості матеріалу, і якщо матеріал виконання асоціюється з іншим матеріалом, що викликає відчуття неприродності і архітектонічності. Також засоби тектоніки в художньо-декоративній формі мають здатність коригувати простір, створювати різноманітні ефекти та ілюзії, імітації – де відбувається маскування характеру використаних матеріалів зміна за фактурою, текстурою та ін. [8, 12, 15].

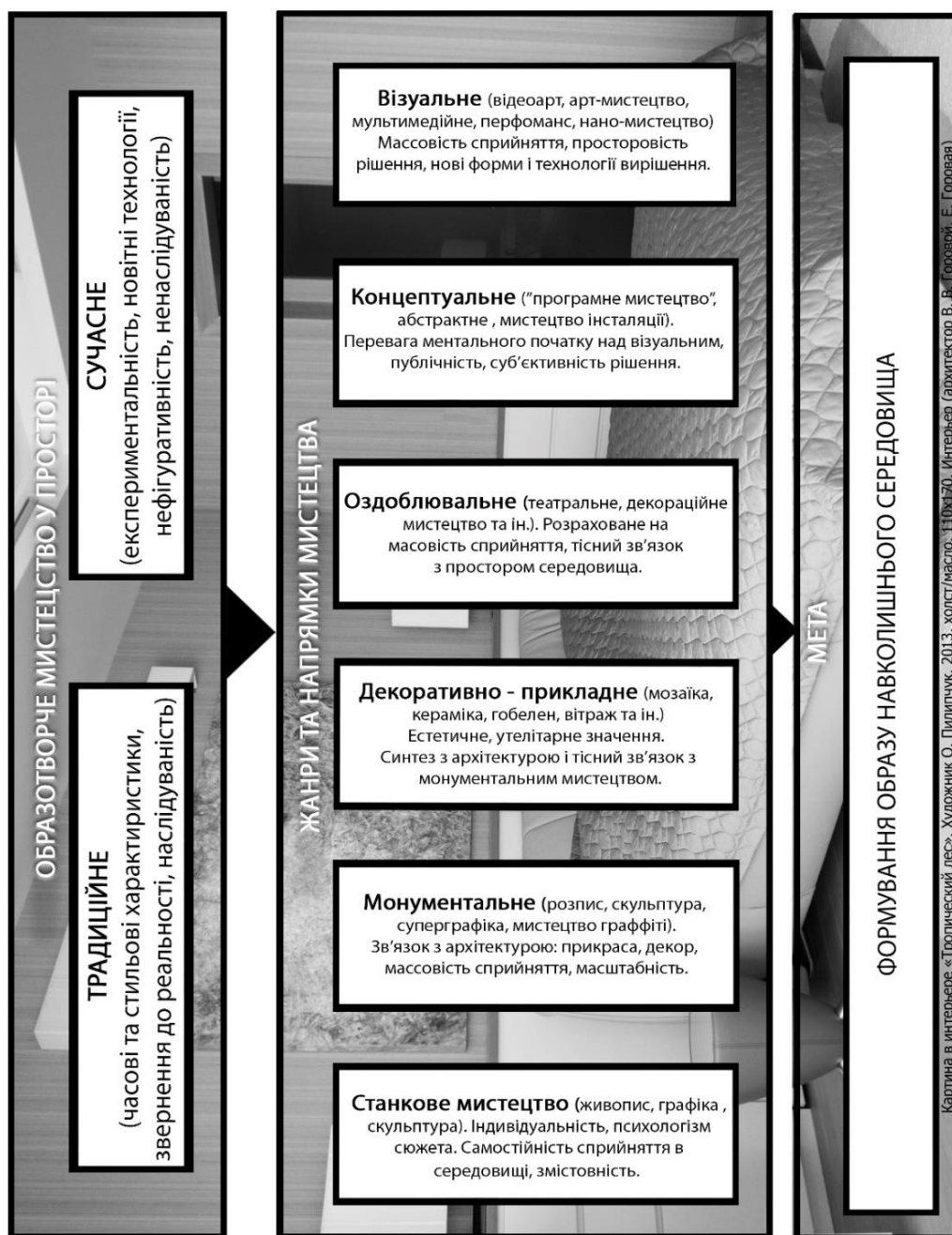

Рис. 1. Існування образотворчого мистецтва в сучасному просторі

5. Результати дослідження

Визначено, що в рішенні композиції творчого задуму істотне значення відіграють якості матеріалу, що залежать від різновиду мистецтва у просторі і тематичного вирішення зображення, а також колористичних можливостей матеріалів, що використовуються та ін. З'ясовано, що естетичні вимоги, відносно візуального сприйняття форм, тісно пов'язані з видом і специфікою матеріалу, які використовуються, технічним, хімічним складом фарб (структурою, якістю), фактурою поверхні (фактурністю, світлостійкістю), що визначаються характером зображення.

6. Висновки

Проведеним дослідженням, щодо рішення творчого задуму художньо-декоративної форми в

залежності від застосованих матеріалів було виявлено:

1. При дотриманні усіх факторів, можливо досягнути завершеності композиційного рішення в художньо-декоративній формі, існуючій у колористичному просторі інтер'єрного середовища. Композиція здійснюється художником в конкретному матеріалі, згідно з авторським творчим задумом (ідеєю), з урахуванням якісних параметрів композиційних складових і містить у собі – змістовність, цілісність, художню виразність, естетичну цінність.

2. Виявлено, що гармонізація колориту пов'язана з інтер'єрним простором і включеним в нього твором мистецтва, а також приймає участь в їх створенні.

3. Характер фактури визначає матеріал і техніку роботи художника, творчий почерк, його стиль і впізнаваність. Кожна техніка має свою фактуру і специфіку – технологію використання, що визначає специфіку матеріалу, але при цьому не виключає можливість творчих експериментів.

4. Визначено значення емоційної складової (ступінь впливу на глядача) при сприйнятті художньо-декоративної форми в просторі інтер'єрного середовища в залежності від різновиду мистецтва – психологічного навантаження, певного настрою та зорові відчуття.

Література

1. Алексеев С. С. Архитектурный орнамент. Москва: Госиздат, 1954. 135 с.
2. Виннер А. В. Материалы и техника монументальной живописи. Стенная, плафонная и декоративная живопись. Москва: Искусство, 1953. 756 с.
3. Волков Н. Н. Цвет в живописи. Москва: Искусство, 1965. 252 с.
4. Джадд Д., Вышецки Г. Цвет в науке и технике / ред. Артюшин Л. Ф. Москва: Мир, 1978. 592 с.
5. Новикова Е. Б. Интерьер общественных зданий. Художественные проблемы. Москва: Стройиздат, 1991. 368 с.
6. Zeugner G. Farbenlehre für Maler. Berlin: VEB Verlag für Bauwesen, 1963. 168 p.
7. Сапего И. Г. Предмет и форма. Роль восприятия материальной среды в создании пластической формы. Москва: Советский художник, 1984. 304 с.
8. Фаворский В. А. Литературно-теоретическое наследие. Москва: Советский художник, 1988. 588 с.
9. Van Assen J. J. R., Wijntjes M. W. A., Pont S. C. Highlight shapes and perception of gloss for real and photographed objects // Journal of Vision. 2016. Vol. 16, Issue 6. P. 6. doi: <http://doi.org/10.1167/16.6.6>
10. Van Doorn A., Koenderink J. J., Pont S. Shading, a View from the Inside // Seeing and Perceiving. 2012. Vol. 25, Issue 3-4. P. 303–338. doi: <http://doi.org/10.1163/187847511x590923>
11. Зайцев А. И. Наука о цвете и живописи. Москва: Искусство, 1986. 158 с.
12. Божко Ю. Г. Архитектоника и комбинаторика формообразования: учебник. Киев: Вища школа, 1991. 245 с.
13. Meerwein G, Rodeck B. Farbe – Kommunikation. Basel, Boston, Berlin: Raum Birkhauser Verlag AG, 2007. 152 p.
14. Техническая эстетика и дизайн. Словарь / ред. Калиничева М. М. Москва: Академический проект: Культура, 2012. 356 с.
15. Шимко В. Т. Архитектурно-дизайнерское проектирование. Основы теории. Москва: Архитектура-С, 2004. 296 с.

*Рекомендовано до публікації д-р. мистецтвознавства, проф. Кузнецова І. О.
Дата надходження рукопису 25.03.2019*

Пилипчук Оксана Дмитрівна, доцент, кафедра «Рисунка та живопису», Київський Національний університет будівництва та архітектури, пр. Повітрофлотський, 31, м. Київ, Україна, 03037
E-mail: artist-30-03@yandex.ua

Полубок Андрей Павлович, доцент, кафедра «Рисунка та живопису», Київський Національний університет будівництва та архітектури, пр. Повітрофлотський, 31, м. Київ, Україна, 03037